

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА, ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ, СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА, СУДОВІ ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ

Березанська О.О.

студентка,

*Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут»*

ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДО РОБОТИ З КОМП'ЮТЕРНИМИ ТЕХНОЛОГІЯМИ В КРИМІНАЛІСТИЦІ

Виникнення, розвиток і впровадження криміналістичних знань в Україні безпосередньо пов'язані з науковою та практичною діяльністю науково-дослідних інститутів Міністерства юстиції України, кафедр криміналістики Київського, Одеського університетів, Харківського юридичного інституту, а також діяльністю експертно-криміналістичних підрозділів Міністерства внутрішніх справ (МВС) України [3, с. 12].

Обсяги інформації в сучасному суспільстві настільки великі, що ефективність звичайних шляхів пошуку, передачі та її обробки стає дедалі нижчою. З появою нових технічних засобів можливості роботи з інформацією якісно змінилися і значно розширилися. Дану проблему дозволяють вирішувати сучасні потужні комп'ютери і засоби зв'язку. У науковій літературі термін «нові інформаційні технології» окреслюється як «сукупність методів і технічних засобів збирання, організації, збереження, обробки, передачі і представлення інформації, що розширює знання людей і розвиває їхні можливості в управлінні технічними і соціальними проблемами» [4, с. 5].

Бурхливий розвиток засобів інформатизації (комп'ютерів, комп'ютерних комунікацій, різних електронних пристроїв), і в зв'язку з цим, поява нових технологій обробки, передачі, одержання і збереження інформації відкриває нові можливості їхнього застосування в процесі розслідування злочинів. Великою

проблемою є неповноцінна та вузька підготовка кадрів для роботи з новітніми комп'ютерними технологіями, адже це кропітка робота з різними видами баз даних та пошукових систем.

Основна соціальна функція вузу – підготовка людини до повноцінної життєдіяльності. Щоб випускник знайшов своє місце в інформаційному суспільстві, він повинен володіти новими інформаційними технологіями, навичками використання комп'ютера як інструмента повсякденної діяльності, в тому числі – інструмента, що допоможе у розслідуванні злочинів. Прищеплюванням знань і навичок використання таких технологій у вузах системи МВС займається кафедра інформаційних технологій, але це можна і потрібно використовувати і в криміналістичному навчанні. З урахуванням задач криміналістичної підготовки слідчих, дані технології повинні бути наповнені предметним змістом у відношенні професійної діяльності і процесу навчання.

Крім вивчення слідчими основних юридичних дисциплін профілюючі знання, вміння та навички можуть бути набуті ними через впровадження нових спеціалізованих дисциплін за такою орієнтовною тематикою, як методика розкриття, розслідування та попередження злочинів інформаційній, комп'ютерній та комунікаційній сфері.

Йдеться про те, що широке розповсюдження комп'ютерних технологій, їх масове використання у різних галузях, в тому числі зі злочинними намірами, створює об'єктивну основу для отримання цінної оперативної інформації, документування злочинних дій певних осіб шляхом прихованого контролю комп'ютерних масивів інформації, повідомлень, що передаються комп'ютерними мережами. Серед оперативно-розшукових заходів особливе місце сьогодні посідають заходи скритого отримання комп'ютерної інформації. Відповідно до чинного законодавства України і відомчих нормативних актів такі дії можуть здійснюватися в рамках проведення відповідних оперативно-технічних заходів.

Однак, з урахуванням специфіки об'єктів, засобів і методів дослідження – це досить складний інструмент ОРД, що вимагає спеціальної підготовки оперативних працівників. Зокрема, вони повинні володіти правовими та організаційними основами проведення зазначених дій, своїми правами щодо зміни чи знищення при цьому комп'ютерної інформації, знати вимоги кримінально-процесуального законодавства щодо процедур отримання та використання цієї інформації в ході проведення окремих слідчих

дій. Крім того, треба бути обізнаними з порядком оформлення завдань і одержання судових рішень на проведення ОРД такого виду, подання їх результатів органу дізнання, слідчому, прокурору чи суду [5, с. 3].

Потребують окремого розгляду питання, пов'язані із засобами, а також тактикою прихованого отримання інформації із захищених комп'ютерних систем. Тому особа, яка досліджує комп'ютер, повинна орієнтуватися стосовно уразливих місць типових механізмів захисту і можливих недоліків в організації їх використання, володіти методикою подолання механізмів парольного захисту, вміти застосовувати засоби і прийоми подолання захисних функцій BIOS, прихованого контролю вмісту екранів відеомоніторів, даних клавіатури й інших периферійних пристроїв ПК, бути обізнаною з порядком оформлення результатів проведення оперативно-технічних заходів.

Крім того, треба знати основи архітектури і функціонування локальних та глобальних комп'ютерних мереж, види мережних протоколів, операційних систем, особливості мережних захисних механізмів, засоби й прийоми дослідження топології та логічної структури мережі: сканування мережних адрес і портів, моніторингу інформаційних потоків, а також вміти виявляти інформаційні ресурси, що представляють оперативний інтерес у відкритих джерелах глобальної мережі Інтернет – у групах новин, на Web-сторінках і серверах, володіти основними методами подолання систем захисту комп'ютерних мереж, знати особливості зняття інформації з технічних каналів зв'язку в локальних і глобальних комп'ютерних мережах.

Особа, що досліджує комп'ютер, також повинна володіти методикою оперативно-технічного супроводження розкриття злочинів у сфері комп'ютерної інформації, знати уразливі місця комп'ютерної системи, методи і засоби несанкціонованого доступу, проблеми розслідування і розкриття злочинів у сфері комп'ютерної інформації, ознаки і засоби виявлення фактів несанкціонованого проникнення в систему, засоби і методи моніторингу та систем оповіщення про факти вторгнення, тактичні прийоми застосування програмних і апаратних пасток, відслідковування і документування дій правопорушника, тактичні прийоми утримання мережного з'єднання з правопорушником, методика застосування спеціальної техніки для документування фактів учинення злочинів у сфері комп'ютерної інформації.

Міжнародна практика роботи правоохоронних органів свідчить, що хороші показники розкриття та розслідування злочинів досягаються, насамперед, за рахунок високої технічної оснащеності підрозділів. Практика боротьби зі злочинністю переконливо свідчить про істотну, а в багатьох випадках виняткову потребу застосування комп'ютерних інформаційних систем і технологій у роботі правоохоронних органів. Вони можуть служити для здійснення інформаційної підтримки в розкритті, розслідуванні, виявленні і попередженні злочинів, встановленні і розшуку злочинців, надавати багатоцільову статистичну, аналітичну і довідкову інформацію, служити інструментом багатьох експертно-криміналістичних програм. Вони також можуть бути ефективним засобом розслідування, виявлення і попередження окремих видів злочинів (особливо – злочинів у сфері інформаційних технологій, низки злочинів у сфері економіки і т.д.). Відповідно, знання і навички використання цих засобів повинні засвоюватися під час підготовки у вузі. Швидке і масове проникнення інформаційних технологій в усі прошарки суспільства, впливає не тільки на законослухняних громадян. Дані переваги (поширеність, інформаційні і технологічні можливості) усе активніше використовуються злочинцями для вчинення нових видів злочинів, удосконалення відомих, для інформаційного «забезпечення» злочинної діяльності і т.д.

За оцінками експертів Міжнародної торгової палати, число злочинів, вчинених за допомогою комп'ютерних технологій зростає прямо пропорційно збільшенню числа користувачів цих технологій. А глобальна, практично ніким не контрольована, система Інтернет стала тією сферою, де злочинність росте найбільш швидкими темпами на планеті [6, с. 173].

Поява таких специфічних проблем, що раніше не стояли так гостро для правоохоронних органів, спричиняє цілий ряд задач комплексного характеру, вирішуваних за допомогою реформування, удосконалення діяльності, організації спеціальних структур, змін у системі підготовки кадрів, у тому числі – у системі криміналістичної підготовки слідчих.

Незважаючи на існуючі проблеми, даний напрямок продовжує розвиватися. Нормативно-правову базу такої роботи складають Закони України «Про національну програму інформатизації» [1] і «Про Концепцію національної програми інформатизації України» [2], а також «Концепція розвитку системи інформаційного

забезпечення органів внутрішніх справ України на 2001 – 2005 роки» і «Програма комп'ютерного інформаційного забезпечення установ МВС України». Практично в усіх відомствах юридичного профілю розроблені і прийняті концепції і програми інформатизації. Такі документи існують у Міністерстві юстиції України, Генеральній прокуратурі, МВС, Конституційному Суді, Верховному Суді, Вищому Арбітражному Суді.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про національну програму інформатизації» // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 27-28. – С. 181.
2. Закон України «Про Концепцію національної програми інформатизації України» // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 27-28. – С. 182.
3. Біленчук П. Д. Криміналістика (криміналістична техніка): Курс лекцій / К82 П. Д. Біленчук, А. П. Гель, М. В. Салтевський, Г. С. Семаков. – К.: МАУП, 2001. – 216 с.
4. Жалдак М. И. Система подготовки учителя к использованию информационных технологий в учебном процессе / М. И. Жалдак – М., 1989. – 48 с.
5. Хахановський В. Г. Організація підготовки фахівців по боротьбі зі злочинністю у сфері високих технологій / В. Г. Хахановський // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2001. – № 3. – С. 201–204.
6. Снігерьев О. П., Волкова Н. Л. До проблеми підготовки фахівців у галузі протидії комп'ютерній злочинності // Актуальні проблеми підготовки кадрів і роботи з персоналом оперативних служб міліції: Тези доп. Міжнар. наук. – практ. конференції. Ч. II – К.: Національна академія внутрішніх справ України, 2003. – С. 173-177.

Караченцева Є.В.

студентка,

Донецький національний університет

КОМУНІКАТИВНІ ВІДНОСИНИ НА СТАДІЇ ДОСУДОВОГО СЛІДСТВА, МОВЛЕННЄВИЙ ВПЛИВ ТА МОВЛЕННЄВІ МАНІПУЛЯЦІЇ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Метою здійснення комунікації на етапі досудового слідства є отримання інформації, яка необхідна для розслідування справи, зокрема, з таких джерел, як допит свідків і допит підозрюваних у